

SPOTŘEBITEL, OBCHOD A NEKALÁ SOUTĚŽ

CONSUMER, BUSINESS, UNFAIR COMPETITION

Šárka Lízalová

Anotace:

Článek pojednává o nekalé soutěži v obchodu a jejím vlivu na chování spotřebitele. Spotřebitel je vždy slabším subjektem v právních vztazích, proto by měla být věnována značná pozornost právní úpravě týkající se právě této oblasti.

Klíčová slova:

Spotřebitel, obchod, nekalá soutěž, právní předpis

Abstract:

The paper deals with the Unfair Competition in business and its influence on consumers' behaviour. Consumers are always in weaker positions in the business relations so that attention should be paid to a legal regulation of their rights and duties.

Key words:

Consumer, business, Unfair Competition, legal act

ÚVOD

Právo nekalé soutěže v obchodu v návaznosti na zájmy spotřebitele bylo předmětem právní úpravy na našem území již v dávné minulosti. V rámci České republiky lze zmínit poválečný zákon. č. 160/1949Sb., o vnitřním obchodě, který upravoval opatření pro zajištění oběhu zboží, jeho distribuci a dokonce kontrolu jeho spotřeby. Dalším právním předpisem upravujícím povinnosti prodávajících byla vyhláška č.13/1968 Sb., kterou byla vyhlášena pravidla obchodního podnikání. Jednalo se např. o informační povinnost prodávajících spočívající v povinnosti označit prodejnu, uvést prodejní dobu, zakazovala podomní prodej i překupnictví.

Občanský zákoník z roku 1950²⁴ i jeho následovník²⁵ obsahovaly, a druhý z uvedených stále obsahuje, právní úpravu ochrany spotřebitele v právních vztazích týkajících se zejména koupě. Současně platný občanský zákoník reguluje prodej zboží v obchodě např. záruční doby, odpovědnost za vady atd. a byl doplněn zk. č. 127/1981 Sb., o vnitřním obchodě. Tento zákon definoval pojem obchodní činnost, její členění, upravoval i podmínky pro udělení oprávnění k provozování obchodní činnosti. Reguloval také ochranu zájmů občanů ve vnitřním obchodě a působnost státních dozorních orgánů v oblasti obchodu. Tyto orgány měly pravomoc uložit pokutu či důtku, byly rovněž oprávněny zabrat zboží v případech nedovoleného prodeje. Jednalo se i o případy poškození občana-spotřebitele na množství, ceně, jakosti apod. Následný vývoj směřoval v 80. letech ke zřízení České obchodní inspekce²⁶ jako důležitého orgánu kontroly v obchodě.

Lze tedy konstatovat, že vývoj právní úpravy spotřebitelského práva se v ČR nesl jak v rovině soukromoprávní, tak i veřejnoprávní. V současnosti již můžeme dokonce hovořit o právu ochrany spotřebitele.²⁷

²⁴ Zk.č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

²⁵ Zk.č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

²⁶ zk.č 64/1986 Sb.,o České obchodní inspekci

²⁷ Zdražil,M. O ochraně spotřebitele. Linde Praha 2000. str. 10.

CÍL A METODY

Cílem tohoto článku je shrnout současnou právní regulaci nekalé soutěže v obchodním styku ve vztahu k spotřebitelskému chování, poukázat na její problematické aspekty a v závěru nastínit možnosti budoucího vývoje této oblasti práva. Článek byl zpracován na základě studia literatury.

VÝSLEDKY A DISKUSE

SPOTŘEBITEL A NEKALÁ SOUTĚŽ

Nekalá soutěž je v českém právním řádu regulována v § 44-55 obchodního zákoníku²⁸ (ObZ), tedy v soukromoprávním předpise. V § 44 odst. 1 ObZ nalezneme tzv. generální klauzuli. Jedná se o základní ustanovení o nekalé soutěži, které stanovuje stěžejní kritéria pro posouzení určitého jednání jako jednání v rámci nekalé soutěže. Tato kritéria musejí být vždy splněna, pokud se jedná o nekalosoutěžní jednání. Dle výše uvedené klauzule je nekalá soutěž definována jako jednání v hospodářské soutěži, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu soutěžitelům nebo spotřebitelům. Tedy 3 základními znaky nekalé soutěže jsou

- 1) jednání v rámci hospodářské soutěže
- 2) jednání v rozporu s dobrými mravy soutěže
- 3) jednání způsobilé přivodit újmu soutěžitelům nebo spotřebitelům

ad 1) Tento znak je třeba chápat v návaznosti na hospodářskou soutěž a subjekty v ní participující, tedy soutěžitele. Rozhodně se nejedná o pojem totožný s pojmem podnikatel. Za soutěžitele jsou považovány všechny subjekty působící v různých oblastech hospodářství a obchodu bez ohledu na to, zda jsou podnikateli či nikoliv.

ad 2) Pojem "dobré mravy" spadá do mimoprávní kategorie. V rámci nekalé soutěže však hovoříme o dobrých mravech soutěže. Za jednání, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže, tedy nelze považovat např. jednání, kdy osoba-soutěžitel neuvolní v tramvaji místo na sezení staré osobě.

Ad 3) Z tohoto znaku nekalé soutěže vyplývá několik skutečností. Jednak je třeba si uvědomit, že za nekalosoutěžní jednání může být považováno jednání, které je toliko "způsobilé" přivodit újmu. Újma tedy nemusí být způsobena, postačí možnost, že způsobena bude, ba co víc, že způsobena býti může. Dále je třeba zdůraznit, že v generální klauzuli je uveden pojem újma, nikoliv škoda. Pojem újma je pojmem širším a zahrnuje taktéž nemateriální újmu (např. poškození dobrého jména jiného soutěžitele). Právním prostředkem ochrany proti takové újmě může být např. zveřejnění rozsudku na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl. A v neposlední řadě zákon hovoří o újmě, která může být způsobena "jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům." Zákon tak poskytuje ochranu jednak spotřebitelům poptávajícím určité zboží nebo službu, jednak ostatním soutěžitelům, jinými slovy konkurentům.

V oblasti spotřebitele a obchodu dochází k naplňování generální klauzule nekalé soutěže klamáním spotřebitele. Je také možná kumulace odpovědnosti za soukromoprávní delikt, tedy za nekalou soutěž, a jiného přestupku, uvedeného např. v zákoně o ochraně spotřebitele.²⁹ Tento zákon dokonce v §8 odst. 5 stanoví, že "Obecná úprava nekalé soutěže není ustanovením předchozích odstavců dotčena."

²⁸ Zk.č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

²⁹ Zk.č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

OCHRANA SPOTŘEBITELE V RÁMCI NEKALÉ SOUTĚŽE

Obchodní zákoník upravuje v § 53 a násl. právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži a specifikuje

- a) subjekty aktivně legitimované, čili potenciální žalobce,
- b) subjekty pasivně legitimované, tedy potenciální žalované subjekty

ad a) Za subjekty aktivně legitimované jsou považovány

- osoby, jejichž práva byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena (§ 53 ObZ)
- soutěžitel (§ 44 ve spojení s § 53 odst. 1 a § 54 odst. 1 ObZ)
- právnická osoba oprávněná hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů (§ 54 odst. 1 ObZ)³⁰

ad b) Za subjekt pasivně legitimovaný je obecně pokládán soutěžitel (§ 41 odst. 1 ObZ), ObZ však v rámci nekalé soutěže používá i jiné pojmy např. rušitel (§ 53 ObZ) nebo jednající (§ 51 ObZ). Obecně lze konstatovat, že se jedná o stranu žalovanou v případě soudního sporu.

PROSTŘEDKY OCHRANY

K prostředkům ochrany spotřebitele v rámci nekalé soutěže se řadí následující práva:

- 1) zdržení se nekalosoutěžního chování
- 2) odstranění závadného stavu
- 3) přiměřené zadostiučinění (lze poskytnout i v penězích)
- 4) náhrada škody
- 5) vydání bezdůvodného obohacení
- 6) uveřejnění rozsudku na náklady účastníka sporu, jenž neuspěl

ad 1) Tento nárok je vymahatelný pouze v případech, kdy hrozí opakující se nekalosoutěžní jednání. Je proto třeba klást důraz na jasnou formulaci žalobního petitu vzhledem k možnému obcházení takového jednání.

ad 2) Odstranění závadného stavu bude možné pouze v případě, kdy to situace dovolí. Někteří autoři zastávají názor, že žalobní nárok by měl být formulován tak, aby došlo k co největšímu uspokojení žalobce při co nejmenším možném zásahu do sféry žalovaného.³¹ S tímto názorem se neztotožňuji. Domnívám se, že soutěžitel, který se chová nekalosoutěžně, by měl být potrestán a do jeho sféry by mělo být zasaženo natolik, aby své jednání neopakoval.

ad 3) Přiměřené zadostiučinění může být poskytnuto v peněžní i nepeněžní formě. Vzhledem k tomu, že aktivně legitimovanému účastníkovi nemusí být způsobena přímo škoda, bude prokazovat pouze rozsah a závažnost dané újmy, což je pro něj mnohem výhodnější.

ad 4) Zde bude je nutno podotknout, že na náhradu škody nebude aplikována občanskoprávní úprava, ale úprava obchodněprávní.

ad 5) Vydání bezdůvodného obohacení jako právní prostředek ochrany se řídí občanským zákoníkem. V případě nekalé soutěže se tedy bude jednat o povinnost vydat majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.³²

³⁰ Hulva, T. Ochrana spotřebitele. Aspi, a.s. Praha 2005. str. 397

³¹ Hulva, T. Ochrana spotřebitele. Aspi, a.s. Praha 2005. str. 398

³² § 451 odst. 2 zk.č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

ad 6) Tento právní prostředek ochrany je některými autory uváděn jako přiměřené zadostiučinění poskytnuté v nepeněžní formě³³, jiní autoři jej jmenovitě uvádějí vedle ostatních pr. prostředků.³⁴Kloním se spíše názoru, že se jedná o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v nepeněžní formě.

ZÁVĚR

Nekalá soutěž je soukromoprávní úpravou ochrany hospodářské soutěže a je upravena v obchodním zákoníku. Reguluje vztahy mezi subjekty hospodářské soutěže, kteří se chovají v rozporu s platnými právními předpisy, v případě nekalé soutěže naplňují skutkovou podstatu nekalé soutěže. V rámci vstupu české republiky do struktur EU a také v návaznosti na rozvoj internetu bude v budoucnu přibývat agresivních prostředků a budou vymyšleny nové postupy, jak zaujmout spotřebitele a přilákat jeho pozornost. Je proto třeba do budoucna zvážit úpravu nových skutkových podstat a také vychovat fundované soudce, kteří budou ve finále nekalosoutěžní spory rozhodovat.³⁵

Literatura

Hulva,T. Ochrana spotřebitele.Aspi,a.s. Praha 2005. ISBN 80-7357-064-5
Zdražil,M. O ochraně spotřebitele. Linde Praha 2000. ISBN 80-7201-240-1
Zk.č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
Zk.č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
Zk.č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

Kontaktní adresa:

Mgr. Šárka Lízalová, Ústav práva, PEF MZLU, Zemědělská 1,Brno, 613 00, tel.:+420545132259, fax:+420545132260, email:xlizalo0@node.mendelu.cz

³³ Hulva,T. Ochrana spotřebitele.Aspi,a.s. Praha 2005. str.400

³⁴ Zdražil,M. O ochraně spotřebitele. Linde Praha 2000. str. 175